Stenogrammid

XIII Riigikogu, VI Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 25.10.2017, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine
1. 14:06 Rahvastikuregistri seaduse eelnõu (382 SE) kolmas lugemine
2. 14:09 Ravimiseaduse § 76 täiendamise seaduse eelnõu (481 SE) kolmas lugemine
3. 14:10 Toiduseaduse ja söödaseaduse muutmise seaduse eelnõu (487 SE) kolmas lugemine
4. 14:12 Kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (465 SE) kolmas lugemine
5. 14:13 "Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018". Ettekanne elluviimise kohta 2017. aastal

14:00 Istungi rakendamine

14:00 Esimees Eiki Nestor
Alustame kolmapäevast istungit. Eelnõud, arupärimised ja kõik, mis vaja üle anda, kohe siia tuua! Külliki Kübarsepp esimesena.

14:01 Külliki Kübarsepp
Head kolleegid! Vabaerakonna liikmed annavad üle arupärimise ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palole. Teemaks on eile avalikkuse ees hämmingut tekitanud teema, et äkitselt on otsustatud võtta kohalikelt omavalitsuselt ära 20 miljonit eurot toetust, mis oli mõeldud selleks, et viia ülikiire internet lõpuks ka maaelanikeni. Omavalitsused on võtnud internetiühenduse rajamise sõnumit väga tõsiselt, loonud selleks koostööprojekte, teinud kulutusi ja korjanud 50 000 avaldust. Suurt hämmingut tekitab see, et valitsuse esindaja, kes peaks meie aasta alguses vastu võetud muudatusettepanekuid rakendama, ei ole siiani aru saanud, mis on kohalik omavalitsus näiteks Euroopa Komisjoni mõistes. Alles täna selliste teadmistega välja tulla on meie arvates ülekohtune. Kui sellisel kriitilisel ajal, kui käib haldusreform, maavalitsuste reform ja kõiksugu ülesannete üleandmine kohalikele omavalitsustele, veel omakorda veiderdatakse, siis tekib küsimus, kas ei oleks aeg valitsusel või kellelgi valitsuse liikmetest selle eest vastutada. Aitäh!

14:02 Esimees Eiki Nestor
Monika Haukanõmm, palun!

14:02 Monika Haukanõmm
Tänan, härra juhataja! Head Riigikogu liikmed! Kuue Vabaerakonna liikme nimel on mul üle anda arupärimine tervise- ja tööminister härra Jevgeni Ossinovskile. Arupärimine on eriarstiabi kättesaadavuse kohta. Valitsusest on meile siiapoole teele saadetud haigekassa seaduse muutmise seaduse eelnõu, kus on kirjas mitmed väga kõlavad eesmärgid, näiteks tagada Eesti inimestele arstiabi parem kättesaadavus ja tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkus. Kahtlemata vajab tervishoiu rahastusmudel muutmist, sest suuresti tööjõumaksudele tuginev süsteem ei ole jätkusuutlik ega vasta ka muutunud vajadustele. Samas aga tekitab meis küsimust lisaressurss. Kuhu see ikkagi läheb? Kas meil on olemas eriarstiabi probleemide lahendamiseks erinev metoodika? Kas ja kuidas plaanitakse teha ka sisulisi muudatusi süsteemis endas? Sest lihtsalt lõputult ühte potti raha juurde andmine ilma sisuliste muudatusteta ei pruugi meid viia soovitud eesmärkideni. Keskendume oma arupärimises just nimelt eriarstiabile, kuna haigekassa eelarvest suunatakse eriarstiabisse märkimisväärne hulk raha, 56%. Tahamegi viie küsimusega teada saada, kuidas seda 200 miljonit eurot lisaraha kasutatakse, kas ravijärjekorrad lühenevad, milliste erialade ravijärjekorrad lühenevad jne. Aitäh!

14:04 Esimees Eiki Nestor
Mihhail Stalnuhhin, palun!

14:04 Mihhail Stalnuhhin
Härra esimees! Lugupeetud kolleegid! Oma eilsel istungil otsustas rahanduskomisjon algatada Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksu Nõukogu liikme nimetamine" eelnõu. Seoses sellega, et kolleeg Mart Helme avaldas soovi lahkuda sellest nõukogust, tuleb meil nüüd üks Riigikogu liige sinna valida. Aitäh!

14:05 Esimees Eiki Nestor
Maris Lauri, palun!

14:05 Maris Lauri
Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Reformierakonna fraktsiooni nimel esitan Riigikogu otsuse eelnõu, mis muudab Riigikogu otsust riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamise kohta. Me teeme ettepaneku nimetada erikomisjoni liikmeks Aivar Sõerd praeguse liikme Jürgen Ligi asemele. Aitäh!

14:05 Esimees Eiki Nestor
Olen vastu võtnud kaks eelnõu ja kaks arupärimist. Kodu- ja töökorra seaduse alusel tegutseme edasi. Aga nüüd teeme palun kohaloleku kontrolli!
Kohaloleku kontroll
84 Riigikogu liiget on kohal, 17 kuskil mujal.

---

1. 14:06 Rahvastikuregistri seaduse eelnõu (382 SE) kolmas lugemine

14:06 Esimees Eiki Nestor
Alustame päevakorrapunktide menetlemist. Vabariigi Valitsuse algatatud rahvastikuregistri seaduse eelnõu 382 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Tegemist on eelnõuga, mis vajab Riigikogu koosseisu häälteenamust. Läheme lõpphääletuse juurde. Kohaloleku kontroll, palun!
Kohaloleku kontroll
86 Riigikogu liiget on kohal.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud rahvastikuregistri seaduse eelnõu 382. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu 382 vastuvõtmise poolt oli 85 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Rahvastikuregistri seadus on vastu võetud.

---

2. 14:09 Ravimiseaduse § 76 täiendamise seaduse eelnõu (481 SE) kolmas lugemine

14:09 Esimees Eiki Nestor
Järgnevalt on sotsiaalkomisjoni algatatud ravimiseaduse § 76 täiendamise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Ei ole soovi läbi rääkida, järelikult läheme lõpphääletuse juurde. Austatud Riigikogu, panen hääletusele sotsiaalkomisjoni algatatud ravimiseaduse § 76 täiendamise seaduse eelnõu 481. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu 481 vastuvõtmise poolt oli 83 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, üks jäi erapooletuks. Ravimiseaduse § 76 täiendamise seadus on vastu võetud.

---

3. 14:10 Toiduseaduse ja söödaseaduse muutmise seaduse eelnõu (487 SE) kolmas lugemine

14:10 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse ja söödaseaduse muutmise seaduse eelnõu 487 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Sulen läbirääkimised. Läheme lõpphääletuse juurde.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse ja söödaseaduse muutmise seaduse eelnõu 487. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu 487 poolt oli 77 Riigikogu liiget ja vastu 7, erapooletuid ei olnud. Toiduseaduse ja söödaseaduse muutmise seadus on vastu võetud.

---

4. 14:12 Kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (465 SE) kolmas lugemine

14:12 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 465. Avan läbirääkimised, kui on soovi. Paistab, et ei ole, kõik on selge.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 465. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu 465 vastuvõtmise poolt oli 83 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.
Kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seadus on vastu võetud.

---

5. 14:13 "Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018". Ettekanne elluviimise kohta 2017. aastal

14:13 Esimees Eiki Nestor

Nüüd palume ettekandeks kõnepulti justiitsminister Urmas Reinsalu, kes räägib õiguspoliitika arengusuundadest aastani 2018.

14:14 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Lugupeetav Riigikogu esimees! Austatav rahvaesindus! Nii Eestis kui ka mujal maailmas on hea õigusloome rakendamise keskmes õigusloomemenetlus, sest kui see vastab kokkulepitud standarditele, paraneb ka õigusloome sisu kvaliteet. Ettenähtav, avatud, kaasav ja tõenduspõhine õigusloome on peamised märksõnad, mis tähistavad teed hea õigusloome poole.
Hea õigusloome põhimõtteid ja õigusloome mahu vähendamise kava rakendades oleme rõhutanud, et vähem õigusloomet ei ole eesmärk omaette, vaid parem õigusloome vähendab õigusloome mahtu. Seda võib jälgida muudetavate seaduste arvu järgi. Eestis kehtis 1. jaanuari seisuga 379 seadust, pärast seda on muudetud, st teie kui seadusandja olete muutnud kokku 237 seadust. Seadusmuudatuste arv ei anna aga teavet muudatuste sisu ega vajalikkuse kohta. Seepärast ongi Vabariigi Valitsus Justiitsministeeriumi eestvedamisel keskendunud sellele, et seadusloome varases ehk väljatöötamiskavatsuse etapis toimuks avalik arutelu ja analüüsitaks tekkinud probleemide lahendusviise ning küsitaks, kas probleemi on võimalik lahendada ka seadust muutmata. Mida enam algab õigusloome väljatöötamiskavatsusest, seda suurem on tõenäosus, et õigusnorme luuakse ainult siis, kui neid on tõesti vaja. Nii annabki väljatöötamiskavatsuste arv muu hulgas teavet selle kohta, kui paljudel juhtudel mõeldi enne normide kirjapanekut võimalusele õigusloome mahtu vähendada.
On positiivne suund, et aastatel 2015 ja 2016 – pärast õigusloome mahu kava käivitamist – valitsuses menetletud seaduseelnõude arv vähenes ja väljatöötamiskavatsuste osakaal kasvas. Kuna 2016. aastal eelnes väljatöötamiskavatsus 45%-le seaduseelnõudest, mis Justiitsministeeriumile kooskõlastamiseks esitati, võib tulemusega peaaegu rahule jääda. Peaaegu. See on niisugune kolmeline lugu, kuid arenguruum on väga suur. Ligikaudu kolmandikku valitsuse algatatavatest eelnõudest võib erandite tõttu menetleda ilma väljatöötamiskavatsuseta, nagu on kirjas ka hea õigusloome põhimõtetes, see puudutab kiireloomulisust ja Euroopa Liidu õiguse ülevõtmist. Samas peab valitsus seisma hea selle eest, et avalik arutelu ei jääks pidamata nende õigusloomealgatuste puhul, mille mõju on oluline ja millega ei ole objektiivselt võetuna kiiret. 2014. aastast alates on väljatöötamiskavatsuste arv järk-järgult kasvanud, ent selle aasta tulemused on tagasihoidlikumad: seitsme kuu jooksul moodustas

väljatöötamiskavatsuste osakaal seadusloomes veerandi. Loomulikult, see ei saa olla õigustus, aga selle objektiivne põhjus oli kahtlemata uue valitsuse ametisse astumine. Eesti poliitiline kultuur on selline, et valitsused realiseerivad oma poliitilist programmi nn saja päeva plaanis ja see kajastub ka õigusloome tempos.
Sellel aastal kasutati varasemast rohkem ära seda, et on olemas erandid, mis puhul võib väljatöötamiskavatsusest loobuda, näiteks kui algatus on kiireloomuline. Kuid ma tahan rõhutada, et praktika on näidanud, et kui kiirustamise tõttu pole väljatöötamiskavatsust koostatud ja selle juurde kuuluv avalik arutelu on ära jäänud, siis ei pruugi edasine menetlus just esimese etapi ärajäämise tõttu hästi sujuda. Huvirühmad ei mõista, kust on ilmunud välja lahendused, mida ei ole nendega läbi arutatud, avaliku arutelu puudumine ei võimalda õigusloojatel koguda hädavajalikku teavet mõjude kohta ning pakutud lahendused on laiemalt juristkonnaga läbi arutamata ega pruugi olla juriidiliselt pädevad. Samuti põhjustab see kindlasti probleeme keeletoimetajatele, kes peavad tagama selge, täpse ja korrektse õiguskeele. Hea õigusloome ei sünni kiirkorras.
Õiguspoliitika arengusuundade järgi peab kavandatav seadus olema mõjus ja selleks tuleb mõjusid hinnata. Justiitsministeerium on valitsuse õigusloomeprotsessi ja eelnõude kvaliteedi eest vastutava asutusena aastaid arendanud mõjude hindamise süsteemi, nii kontrolli kui ka koolitamise ja rahvusvahelise koostöö abil. Varasemaga võrreldes on kaasatud enam ja kvaliteetsemaid arvandmeid ning vaadeldud mõjusid laiemalt, ka neid, mida muudatused tingivad kaudselt. Kuigi mõjude hindamise võimekus paraneb iga aastaga, on siin tõsiseid probleeme, sest seadusmuudatust välja töötades jäetakse ka majanduskeskkonda puudutavates seadustes sageli kaalumata alternatiivid või võrreldakse alternatiive nii suure üldistusjõuga, et otsustusprotsess muutub läbipaistmatuks.
Nüüd räägin üldisest dünaamikast. Iga kolmas sellel aastal menetletud seaduseelnõu suurendab enamal või vähemal määral ettevõtjate halduskoormust, samal ajal kui koormust vähendab üksnes iga neljas eelnõu. Inimestele lisanduva halduskoormusega on lood paremad. Vaid 5% uutest eelnõudest lisab kodanikele uusi kohustusi riigiga suhtlemisel, samal ajal kui 18% lihtsustab suhtlemist. Statistikast ilmneb ka vähem käsitletud, kuid muret tekitav suundumus: iga teine seaduseelnõu suurendab avaliku sektori töökoormust ja vaid iga kolmas eelnõu vähendab seda. Kuivõrd me Eestis otsime pidevalt võimalusi nii avaliku sektori funktsioone kui ka kulusid kokku hoida, peaks seadusloome avaliku sektori töökoormust või administreerimist vähendama, muidu võib kergesti tekkida olukord, kus ametnikud ei tule oma töökohustustega toime.
Kuigi nende eelnõude ja väljatöötamiskavatsuste arv, mis Justiitsministeeriumi kooskõlastuseta on jäänud, on vähenenud, ei saa öelda, nagu oleks olnud märgata kvaliteedi olulist paranemist. Arvukates kiireloomulistes eelnõudes leidub probleeme ja seetõttu on märkusi tavalisest märksa enamgi. Ei ole haruldane, kui eelnõu ise on palju lühem, vahel isegi mitu korda lühem kui objektiivne õigusteaduslik kriitika märkuste kujul.
Kolmandikus eelnõudes, mille Justiitsministeerium 2017. aasta seitsme kuu jooksul kooskõlastamiseks läbi vaatas, esines ulatuslikke keeleprobleeme. Eriti taunimisväärne on, et nende seas oli ka kaks uut tervikteksti eelnõu, mis nõuavad keeletoimetajatelt iseäranis põhjalikku tööd. Tuleb rõhutada, et probleem ei ole keeletoimetajate pädevuses, vaid eeskätt selles, et eelnõu menetlust kavandades ilmselt ei arvestata keeletööga. Õigusnormi selgus ja lihtsus pelga keelelise korrektsuse kõrval nõuab aega ning keeletoimetaja ja õiguslooja tihedat koostööd. Eelmise aasta lõpul korraldasime õiguskeelepäeva ning samal teemal on sellel aastal arutelud jätkunud nii Maksu- ja Tolliameti kui ka Eesti Keele Instituudi eestvedamisel.
Suurbritannia valitsuse tellimusel on tehtud uuring, millest on selgunud, et suur osa seaduste elektroonilisel kujul lugejatest ei ole juristid ega tea täpselt, kuidas seadus toimib ja millised on seosed õigusaktide vahel. Selle näite järgi võib arvata, et ega meilgi ole olukord teistsugune. Pärast seda, kui trükiväljaande asemel on seadused hakanud ilmuma elektrooniliselt, on seadus kättesaadav suuremale hulgale inimestele. Ka meie Riigi Teataja keskendub edaspidi kasutajasõbralikkusele, luues lisavõimalusi erivajadusega inimestele, parandades otsingu- ja muude kasutusvõimaluste mugavust ning – see on väga oluline – lisades avaldatavale teabele seoseid, mis aitavad infot paremini üles leida. Keskne täiendus on praegu seotud sellega, et kehtivat õigust, mis on Riigi Teatajas avaldatud, püütakse seostada Riigikohtu lahenditega, nende tuhandete lahenditega, mis aitavad inimestel mõista seaduse tõlgendamist ning näha juhiseid, mida kõrgem kohtuvõim on seaduse tõlgendamiseks andnud.
Tähtis on see, mida me teeme Euroopa Liidu liikmena. Pool õigusloomest, mis siin parlamendis toimub, on suures plaanis öelduna Euroopa Liidu õiguse ülevõtmine. See, millised on Euroopa Liidu

õiguspoliitilised valikud õigusloome kvaliteedi vallas, on ka Eesti eesistumise ajal Justiitsministeeriumi tegevuse nurgakiviks. Pärast jaanipäeva korraldas Justiitsministeerium eesistumisürituste raames hea õigusloome konverentsi, kuhu olid kogunenud Euroopa Liidu institutsioonide ja OECD esindajad. Selle arutelu teema oli teaduspõhine, kaasav ja ülereguleerimist vältiv õigusloome.
Hea õigusloome ja selle rakendamine digiühiskonnas on olnud üks Eesti horisontaalseid prioriteete eesistumisel. Oleme pidanud oluliseks, et Euroopa Liidu Nõukogu kõikide töörühmade juhid lähtuksid oma tegevuses parema õigusloome põhimõtetest. Et see ei oleks lihtsalt loosung ega asi iseeneses, koostas Justiitsministeerium kõigile töörühma juhtidele *one-pager*'i ehk üheleheküljelise juhise. Juhises on märgitud ära suunised Euroopa Liidu Euroopa komisjoni mõjuanalüüside kvaliteedi hindamiseks, kusjuures seal eeldatakse liikmesriikide panust. Õigusloome lihtsustamise põhimõtete rakendamiseks suunab juhis otsima võimalusi digitaalsete lahenduste eelistamiseks ja kasutuselevõtuks. Meie arvates on oluline kutsuda üles ka järgmist eesistujat Bulgaariat seda töömeetodit ja samasugust kultuuri nendes töörühmades jätkama.
Eesistumise ajal on meil olnud võimalik juhtida konkurentsivõime ja kasvu töörühmas Euroopa Liidu Nõukogu mõjude hindamise süsteemi loomist, keskendudes mõjude hindamise lähteülesandes standardvormi väljatöötamisele, millest sõltub nii tellitavate mõjuhinnangute kvaliteet kui ka eelduste loomine nõukogu mõjuhinnangute süsteemi edasisele arengule.
Kõne all olevad õiguspoliitika arengusuunad kehtivad järgmise aasta lõpuni. Nii ongi õige aeg alustada arutelu selle üle, milliseid teemasid peaks seadusandja – ma loodan, et järgmisel aastal menetletavates – uutes õiguspoliitika arengusuundades selgemalt käsitlema. Ma pean seda formaati, et parlament määrab kindlaks õiguspoliitika kursi, äärmiselt oluliseks, sest see on tegelikult seadusandja üks selgeid nõudeid õiguspoliitika, ütleme, eelistuste suures raamis, mida ta valitsusele saab seada. See on minu arvates järelevalvemenetluslikult seadusandja rolli puhul tähtis. Tegelikult on see ka tööriist, kuidas seadusandja saab dikteerida, mis on need ootused – olgu siis vorminõuete, mõjude või muude aspektide poolest –, millele peaks õigusloome vastama. See on universaalne, arvestades tehnokraatliku elemendi väga suurt määra ja ka Euroopa Liidu õiguse ülevõtmise suurt määra. Paratamatult on nii, et kõigis riikides jääb põhiliseks õigusaktide ettevalmistajaks valitsus. Ma väga loodan, et meil tuleb asjalik koostöö. Ma kujutan ette, et just nimelt Riigikogu õiguskomisjon peaks olema Justiitsministeeriumi tugev partner. Ma loodan, et uued õiguspoliitika arengusuunad sünnivad heas koostöös ja kaasates Eesti laiemat õigusavalikkust, kõiki fraktsioone ja loomulikult kõiki valdkonnakomisjone.
Lõpetuseks mainin ma mõningaid märksõnu, mida ma ise pean tulevastes õiguspoliitika arengusuundades oluliseks. Kindlasti oleks tähtis määratleda väljatöötamiskavatsus kui õigusloome menetluse algetapp selge parlamentaarse nõudena. See aitaks vältida valitsuste vahetumisest ja ka kiireloomulisuse argumendi kergekäelisest kasutamisest tingitud probleeme. Teiseks oleks äärmiselt oluline panna paika Euroopa Liidu õigusloomes osalemise põhimõtted meie õiguspoliitika suunana. Samuti oleks oluline panna õigusloomepoliitikat puudutavalt paika, mida oodatakse huvigruppide kaasamiselt. Lisaks pean oluliseks, et õiguspoliitika arengusuundades oleks kirjas, mida seadusandja ootab järelhindamiselt (ma pean silmas mõjusid, mida on ühele või teisele seadusandlikule aktile omistatud väljatöötamise ajal), ning järelhindamise reeglid ja nõuded, kuidas ka parlament saaks tugevamalt seda järelhindamise tööriista kasutada. Poliitilistel jõududel on erinevad visioonid, mida ja kuidas tuleks mingites eluvaldkondades reguleerida, seetõttu võiks mõelda ka sellele, et moodustatud parlamendi uuringukeskus teenindaks poliitilisi jõude seadusandlike initsiatiivide elluviimisel, aidates mõjuanalüüse teha. Nõnda oleks väljatöötamiskavatsuse etapp, poliitiliste ideede võitlus, mis realiseerub valimistel, sisuliselt n-ö läbitud, siis oleks meil olemas alternatiivid, mille mõjuanalüüs on eelnevalt ära tehtud. Samamoodi on väga oluline n-ö *second opinion*'i ehk teisese arvamuse mõju järelhindamisel. Praegu on järelhindamise süsteem üles ehitatud nõnda, et valitsus ise suures plaanis hindab enda koostatud eelnõu ja seletuskirja ning hiljem ta ise korraldab järelhindamise. Maailma riikides on hea õigusloome loogikas kaalutud ka seda, et oleks n-ö sõltumatu mõjude hindamise kontrollorgan. Ma ei kutsu üles moodustama suurt asutust, kus autodega sõidetakse treppi ja nõnda, aga võiks olla teatud institutsioon, mis ei ole valitsussektoriga vahetult alluvuslikus seoses. Kindlasti on hästi oluline tahk, mida me tulevikus peaksime arvestama, ka õigusselguse ja mõjususe nõue ehk kuidas me tegelikkuses õiguspoliitika arengusuundades suudame neid nõudeid seada.
Lühidalt oli see minu ülevaade õiguspoliitika kehtivate arengusuundade täitmisest. Õiguspoliitika ja õiguslik reguleerimine ei ole asi iseeneses, see on oluliselt seotud meie riigi konkurentsivõimega ja sellega, kui hästi on kodanike õigused tagatud. Kindlasti on õigusselgus selle üks eeldusi. Aitäh teile!

14:29 Esimees Eiki Nestor
Suur tänu ministrile! Austatud Riigikogu liikmed, kodu- ja töökorra seaduse järgi on igaühel võimalik esitada üks küsimus. Külliki Kübarsepp on esimene. Palun!

14:29 Külliki Kübarsepp
Aitäh, hea esimees! Hea minister! Ma küsin kaasamise peatüki kohta, sest kelle jaoks me neid muudatusi siis teeme, eks ikka inimeste jaoks. Tekivad sellised küsimused. Kui mitu huvitatut peab üldse olema, kui saab öelda, et me tahame teid kaasata, see kaasamine pole formaalne ja selle tulemusena saadud sisendid jõuavad tegelikult otsustesse? Kas need abivahendid, mis on loodud, näiteks eelnõude infosüsteem EIS, jäävad ka edaspidi oma senisele kujule, pakkudes ainult n-ö teavitust, aga ei tekita tervikkaasamise mudelit? Meil on hästi palju lingikesi, aga pole üldvastutajat, et ka huvitatud osapool tunneks, et teda oodatakse sellesse protsessi ja see on riigile vajalik.

14:31 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Kaasamine riigis on Riigikantselei pädevuses. Õiguskomisjonis oli arutelu EIS-i teemal. Iseenesest saavad EIS-i ka huvigrupid otse kommentaare lisada, selleks on vaja ennast autentida ID-kaardi või mobiil-ID-ga. Tuleb öelda, et EIS on üsna iganenud dokumendihaldussüsteem. Ma ei loo siin mingisugust illusiooni, vaid ütlen välja, et seda ei ole kaua aega uuendatud, viimastel aastatel on tehtud vaid väikseid arendusi. Kõige olulisem on EIS-is teavitusfunktsioon, mis oma olemuselt ei ole kõige sisulisema kaaluga. Nii et kui küsida nõnda, kas see kaasamiskeskkond on selline, et me oleme kõik digitaalsed võimalused ära kasutanud, et see dialoog tekiks, siis ma vastan eitavalt, et ei ole. Ma arvan, et on põhjust ka õiguspoliitika arengusuundade väljatöötamise käigus need ootused Riigikantseleile esitada. Ma olen kindel, et siis nad püüavad seda arendada. Praegu on jäädud pidama sinna, kus oldi aastate eest.
Küsimus selle kohta, kui suur peab olema kaasamiseks vajalik huvitatud isikute ring. Kaasamise puhul on üks kõige olulisemaid probleeme, mille kohta ma olen huvirühmade seisukohtades kriitikat näinud, see, et see on nagu Taaveti ja Koljati dialoog. Kodanikuühendustes teevad inimesed seda tööd oma vabast tahtest, seal on ressursid ja aeg piiratud, kui võrrelda väga suure institutsionaalse masinavärgiga. Üks põhilisi probleeme ongi see, et seadusest kuuldakse liiga hilja, kui eelnõu väljatöötamiskavatsuse etapp on juba möödas või kui eelnõu on lausa viimasel kooskõlastusringil. Vaadake, ma olen öelnud, et kui eelnõu on juba tekstina valmis, siis on see asi suhteliselt keeruline. Ka ametnikud on siis sundseisus. Kui ametkonnal on olemas idee mingi küsimuse lahendamiseks ja see on juba saanud vormi, siis ei ole enam võimalik debateerida mitte printsiibi, vaid ainult nüansside üle. Seetõttu on hästi oluline, et aktiivse kaasamise formaat käivituks just nimelt ideefaasis. Seda on ka Riigikantselei pidanud kaasamisel oluliseks ja me kindlasti heatahtlikult tahame survestada Riigikantseleid sellest loogikast juhinduma. Loomulikult saab kaasamist teha formaalselt, aga kaasata saab ka sisulisemalt ja aktiivsemalt. Me oleme näinud, et mitmes väga suurt poleemikat tekitanud küsimuses, näiteks alkoholireklaami puhul, olid huvirühmad väga selgelt vastandlikel positsioonidel ja tekitasid ... Kui kasutada sõna "lademetes", siis see kõlaks võib-olla üleolevalt, ütleme, et nad tekitasid väga suures massiivis ühiskondlikku debatti. Sama on juhtunud mingi muu tundliku sotsiaalse teemaga. Sellise debati puhul on kindlasti oluline ka järelkaasamine. Kui koostatakse muudatusettepanekute tabelit, kus on kirjas arvestatud ja mittearvestatud seisukohad, ja kui väljatöötaja, eeldatavalt ministeerium, on mingitele seisukohtadele jõudnud, siis ta annab kaasatavatele veel kord võimaluse seisukoht välja öelda. Kaasamine ei eelda seda – eriti kui on tegemist vastandlike seisukohtadega –, et kõike saab arvestada, see on juba aritmeetiliselt või formaalloogiliselt välistav ülesandepüstitus.

14:34 Esimees Eiki Nestor
Monika Haukanõmm, palun!

14:34 Monika Haukanõmm
Tänan, härra juhataja! Hea minister! Minu küsimus on loogiline jätk eelnevale ja puudutab sisulist kaasamist. Seda saab teha ainult siis, kui me järgime head õigusloome tava ja teeme loomulikult väljatöötamiskavatsusi, mille kohta ma olen teie käest juba küsinud ja küsin ka täna. Aruandest tuleb välja, et väljatöötamiskavatsus on koostatud ainult 25%-le eelnõudest, mis on ikka väga väike protsent.

Seda enam, et kui 32%-l juhtudest põhjendati väljatöötamiskavatsusest loobumist eelnõu kiireloomulisusega, siis see on väga subjektiivne, nagu te ka ise ütlesite. See viibki selleni, et vastutav minister saab öelda, et väljatöötamiskavatsus ei aitaks mitte kuidagi seadusloomele kaasa ja nemad otsustasid nii, aga näiteks sihtgrupid paluvad seaduse tagasi lükata, sest neid ei olnud üldse kaasatud ja nad ei ole saanud kaasa rääkida. Mida konkreetset te plaanite ette võtta, et see protsent suureneks, millal te saate öelda, et nüüd te olete olukorraga rahul, ehk milline on see tegevuskava? Kui palju eelnõusid te olete Justiitsministeeriumist tagasi saatnud just sellel põhjusel, et sellel ei olnud väljatöötamiskavatsust?

14:36 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Eelnõude puhul on kaks loogikat. Esiteks on selge, et mingi osa eelnõudest on sellised – nagu ma ütlesin, ennekõike puudutab see Euroopa Liidu õiguse ülevõtmist –, mille puhul on tegemist väga pikalt, juba aastaid kulgenud protsessiga, kaasamisetapid on läbi tehtud varem ja kui eelnõu on, ütleme, viimasesse formaati jõudnud, siis oleks see imiteeritud kaasamine, n-ö ballasti tootmine. Suures plaanis võib öelda, et kolmandik eelnõudest tegelikult ei vaja seda, ütleme, väljatöötamiskavatsuse tahku – ma arvan, et see oleks rusikareegli järgi realistlik –, kaks kolmandikku eelnõudest aga vajavad. Ma olen ka rõhutanud, et väljatöötamiskavatsus ei ole formaalne küsimus. Kui on olemas sisuline mõjuanalüüs ja kaasamisloogikat on arvestatud muul moel, kui näeb ette valitsuse pakutud formaalne vorm, siis saab seda sisuliselt arvestada. Keegi ei poolda tähenärimist, et toota dokumente ja tehnokraatiat juurde nagu asja iseeneses. Valitsuses olles, ükskõik, kas selles või eelmises valitsuses, on minu kriitika olnud universaalne. Jah, ma olen jätnud eelnõusid kooskõlastamata, vist 10%-l juhtudest. Oma seisukohtades olen tähelepanu juhtinud ja ka valitsuse üldine loogika on praegu selline, et kui valitsus kollegiaalselt otsustab kabineti arutelul, võttes aluseks sisulise hinnangu või eelnõu sisulise tutvustava käsitluse, et eelnõu kiireloomulisusest tulenevalt on see erand vajalik, siis peab valitsus langetama selle kohta eraldi otsuse. Aga mis on see põhjus, miks see osakaal praegu selline on? Põhjusena tõin ma välja valitsuse vahetuse. Tegelikult on see poliitilises süsteemis kahtlemata selline asi, millega ma ei saa rahul olla, sest paratamatult on õigusloome normaalne kvaliteet häiritud. Legitiimselt on toimunud poliitiline muutus ja on täiesti mõistetav, et valitsus, mille liige ka mina olen, soovib oma poliitilist agendat ellu viia. Kuid sellepärast ma tahangi juhtida tähelepanu, et see on süsteemi viga, mille parandamiseks me peame ühiselt lahendusi otsima. 2019. aasta kevadel tuleb uus valitsus, kellel on samamoodi oma agenda ja mandaat oma ideede elluviimiseks. Siis tekib täpselt samamoodi see probleem, sest valitsus vahetub ja tuleb mingisugune uus käsitlus. Seetõttu ma kutsungi üles mõtlema sellele, kuidas pidada ennekõike olulisemate ja suurema ühiskondliku mõjuga poliitiliste ideede mõjuanalüüsi debatti, nii et seda oleks võimalik arvestada ka poliitiliste programmide kokkupanemisel. Näiteks, kui Vabaerakonnal on idee maksupoliitikat mingil kujul muuta, siis oleks selline analüüsiformaat läbi töötatud. Sellisel juhul, kui see sisulise n-ö *ultima ratio* põhimõtte test on tehtud, on võimalik seda kaasamisvormi eelnõu koostamisel kasutada. Need seaduseelnõud, mis on ilma väljatöötamiskavatsuseta olnud, ei ole kooskõlastamata jäänud, aga kindlasti tekitab iga printsiibist kõrvalekaldumine heas seadusloomelises debatis mullistusi. On ilmselge, et siis kuhjub see kõik parlamenti, kus inimesed oma muret väljendavad, aga, nagu ma ütlesin, probleem on selles, et loodud on üks paradigma, mille sees see eelnõu on juba olemas.

14:39 Esimees Eiki Nestor

Mul on kavatsus anda sõna Urve Tiidusele. Palun!

14:39 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Oma ettekandes te mainisite, et iga kolmas seaduseelnõu lisab ettevõtjatele halduskoormust ja iga neljas suurendab avaliku sektori töökoormust. Teie ise olete nimetanud ja paljud teisedki on nimetanud seda ülereguleerimiseks ühiskonnas. Leebelt öeldes on see siiski bürokraatia süvenemine. Ma arvan, et Eesti pole esimene demokraatlik riik, kus sellist olukorda nenditakse. Kuidas seda olukorda siiski muuta, et bürokraatia ei süveneks veelgi? Kas on ka mingi risk, et kusagil on seaduste loomisel üldse piir ees?

14:40 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ei, ma arvan, et piiri ei ole. Tähestik võimaldab ju tähtede omavahelisel kombineerimisel, permuteerimisel lõpmatul arvul tekste koostada. Siin piiri ei ole, inimfantaasia on piiramatu. Aga

õigusloome jaguneb kaheks. Esiteks on minu hinnangul selline õigusloome, mis meie riigi, meie majanduskeskkonna konkurentsivõimet kasvatab, ja teiseks on selline õigusloome, mis seda pärsib. See ei ole lihtsalt küsimus õigusloomest kui tehnoloogilisest tööriistast, sellest, millisel moel see on üles ehitatud, vaid see on loomulikult ka ideoloogiline maailmavaatelise debati küsimus: kas uued reeglid toovad kaasa suuremat üldise hüve kasvu või vastupidi.
Ma pean üheks nurgakiviks just seda nn nullbürokraatia programmi, mida eelmine valitsus alustas ja see valitsus on jätkanud. Ma arvan, et seal on palju mõistlikke asju, mida ellu viiakse. Aga ma tahan öelda, et valitsus on selle iseendast eesmärgiks seadnud, ta on poliitiliseks lähteülesandeks võtnud selle, kuidas me halduskoormust vähendame. See on eesmärk. Teine asi on, et kodanikega suhtlemise vallas on positiivsed tulemused tuntavad, kuid ettevõtjate halduskoormuse vähendamise eesmärki sellises mahus ei ole õnnestunud paraku realiseerida. Ma arvan, et need strateegilised ootused peaksid olema sõnastatud just nimelt uute õiguspoliitika arengusuundade nõuetena. Kui me räägime mõjude hindamisest ja analüüsist, siis see mõjub jälle väga kuiva kantseliitliku jutuna. Aga tegelikult on küsimus selles, et kui ei ole sisuliselt mõjusid hinnatud, siis ei ole üldse selgeks tehtudki, kui suur ettevõtjate halduskoormus on. Avalikul sektoril, valitsussektoril on alati huvi mõõta enda halduskoormuse kasvu, kuna siis loodetavasti – paljudel juhtudel see lootus realiseerub – suurendatakse eelarvet, vähemalt ministeeriumi sees mingisuguse täiendava haldusülesande täitmise jaoks. Kolmandate isikute või valitsussektoriväliste isikute puhul on see huvi palju ähmasem.

14:43 Esimees Eiki Nestor
Andres Herkel, palun!

14:43 Andres Herkel
Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Ma tõstatan ühe täiendava aspekti – eelnõude seletuskirjad, nende loetavus ja kvaliteet. Hiljaaegu oli juhtunud nii, et ühe eelnõu üsna ulatusliku seletuskirja eri osades ei olnud mitte ainult korduvaid mõttekäike, vaid lausa korduvaid lõike. Neid oli päris raske suurest tekstimassiivist üles leida, aga niimoodi see oli. Probleem on kindlasti laiem, selle probleemi nimi on paljusõnalisus ja halb kantseliitlik keel. Kohati jääb selline mulje, et ametnikele makstakse eelnõu seletuskirja pikkuse, mitte selle loetavuse, selguse ja kvaliteedi eest. Kuidas sellega on? Mida paremini mitte ainult Riigikogu liikmed, vaid üldse kõik inimesed eelnõudest aru saavad – selle arusaamise garanteerija on suuresti seletuskiri –, seda parem.

14:44 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Eelnõu seletuskirjal on teatud küsimustes oluline, ütleme siis, kaal kui juhisel. Kui asi läheb õigusemõistmise või lausa kohtuvaidluseni, siis võib tal olla tõendikaal, et selgitada ja tuvastada seadusandja tahet, näiteks nagu selle kohtuotsuse puhul, kui käsitleti õlleaktsiisi tõusu. See on probleem. Justiitsministeerium kutsub õigusloomejuriste ümarlauale ja me oleme seda teemat puudutanud. On oht – muide, see puudutab ka väljatöötamiskavatsusi –, et mõte kaob teksti sisse ära, seletuskiri muutub väga pikaks narratiiviks või seaduseelnõu ümberjutustuseks. Niisugust asja mina ei tea, et kuskil ametkonnas makstaks – see oleks väga ohtlik – n-ö rida ja rubla. Aga ma arvan, et siin on tõsine probleem ka seadusandjal, kui me kujutame ette kas või seda, kuidas puhtmehaaniliselt informatsioonimassiivist mõtet kätte leida.
Siin on heas mõttes eeskuju – ma tõin ka õiguskomisjonis selle näite – Riigikontrolli majandusaasta aruanded ja auditid. Muidugi, võib ju ka Nemvaltsi karikatuure kasutada, aga seaduseelnõu seletuskiri peab olema kirjestatud nõnda, et on ära toodud lühike ülevaade sellest põhiküsimusest, mida seal reguleeritakse või taotletakse. Aga tuleb tunnistada, et enamiku seaduseelnõude probleem on, et see lühikokkuvõte on liiga eufemiseeritud või liiga suure üldistusjõuga. Nagu me teame, eriti sina vana literaadi ja poeedina, paljudel juhtudel võib lühikest teksti olla palju keerulisem koostada kui pikka teksti. See on kahtlemata ka oskuse küsimus. Sõnastame selle ootuse nii, nagu ütles Tšehhov, et lühidus on ande õde. Ma arvan, et see oleks seletuskirjade voorus, mitte probleem. Ma arvan tõesti, et kui seletuskirjas on paragrahvid kümneid lehekülgi pikad, siis on ilmselge, et see ei ole hoomatav suurusjärk.

14:46 Esimees Eiki Nestor
Krista Aru, palun!

14:46 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Oma ettekandes ja ka vastustes te natukene puudutasite mõjude hindamise taset. Julgen öelda, et seaduseelnõu seletuskirjas on see mõjude hindamise osa väga trafaretne ja lugemisel on kohe aru saada, et sellega ei ole tegeldud. Mida teie kui justiitsministri arvates oleks vaja riigis teha, et mõjude hindamise kvaliteeti otsustavalt parandada? Kas piisavalt on kaasatud meie sotsiaalteadlasi?

14:47 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! See on üks teemaring, mille kohta me uute õiguspoliitika arengusuundade lähtekohtade väljapakkumisel tahame koos sotsiaalteadlastega ootusi paremini sõnastada. Nagu ma ütlesin, see on perspektiivikas õigusloometeaduse valdkond kogu maailmas, siin ei ole meil midagi unikaalset. Aga kui me kõneleme ootustest mõjude hindamise puhul, siis on ühtepidi ju selge, et poliitilise loogika järgi on kaks jalgpallimeeskonda, opositsioon ja koalitsioon, koalitsioon on esitanud mingid seaduseelnõud ja vastasvõistkonna asi on kriitikat teha, seda mitte halvas tähenduses, vaid see on opositsiooni objektiivne roll, ühe võistkonna asi on seda teha. Ma arvan, et hästi oluline on parlamendi enda identiteedi areng, kus on heas mõttes vastakuti kaks võistkonda: parlament ja valitsus. Need suhted ikka muutuvad. Piltlikult öeldes on oluline parlamendikomisjoni nõudlikkus mõjude hindamisel, sõltumata sellest, milline on see poliitiline osakaal või proportsioon. Komisjoni lähtekoht peab olema selline, et kui mõjusid ei ole hinnatud piisavalt, siis nõutakse teisest hindamist. See ongi koht, kus ma näen rolli – peale võib-olla väga suure üldistusjõuga küsimuste lahendamise, ma pean silmas näiteks demograafilisi probleeme – sellel strateegiakeskusel või sellel arengufondist ületulnud analüüsiüksusel. Kui me räägime kõige praktilisemast tööriistast, mida parlament vajab, siis see on tegelikult mõjude hindamise tiim, kes suudaks kritiseerida ja öelda, et see, mis on valitsuse või ükskõik millise ministeeriumi eelnõus, on jama, või vähemalt ta suudaks hindamisel panna lauale alternatiivi. Siis on võimalik debateerida objektiivselt selle üle, kas valitud tee on ratsionaalne või mitte. Ideoloogilised küsimused on subjektiivsed ning lahendustee ongi hääletamine ja poliitiline mandaat. Aga küsimus on selles, mis on selle ideoloogilise valiku põhjendustee. Ma arvan, et see peab olema objektiivse kriitika all. Vaadake, siit tekib ka reaalne poliitilise vastutuse komponent, tekib poliitiline vastutus ministritel, tekib ka ametnikel: te panite lauale selle kontseptsiooni selliste eeldatavate mõjudega, aga nagu järelhindamine näitab, tulemused on olnud vastupidised, järelikult on midagi läinud nihu. Vastutus võib realiseeruda sellisel moel, et keegi saab riielda, aga ka sellisel moel, et siis on võimalik asju korrigeerida. Seda ei võeta nõnda, et kõik on kinni oma issanda tões ega ole võimelised korrigeerima. Seetõttu peaksin ma mõistlikuks – ka õiguspoliitika arengusuundades võiks selle üle mõelda –, et tulevikus võiks seaduse rakendusnorm olla selline, et seadus jõustub mingil kuupäeval ja sisaldab ka rakendusjuhist, et parlament kohustab aasta pärast esitama mõjude hindamise dokumendi. Minu meelest ei oleks selles midagi kummalist. Ma arvan, et see oleks päris hea pretsedent.

14:51 Esimees Eiki Nestor
Helir-Valdor Seeder, palun!

14:51 Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Austatud minister! Ma palun teie kommentaari ühele rekordile, millest viimastel päevadel on kirjutanud Eesti lehed ja nüüd kirjutavad ka Soome lehed. Kuidas on võimalik, et üks inimene mõistetakse 35. korda reaalselt vangi? Teda mitte ei karistata 35. korda, vaid 35. korda mõistetakse reaalne vanglakaristus. Kas meil on õigusloomega midagi valesti või on kohtupidamisega midagi valesti? Ma ei küsi, kas see on normaalne, aga kas see on iseenesest võimalik? Minu vaimusilmas on juba kuues või seitsmes kord kuidagi väga ekstreemne, aga reaalne vanglakaristus 35 korda – kas te oskate kommenteerida?

14:52 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Määratav karistus peab olema süüteoga proportsioonis. Mingit tüüpi riigis saaks olla lahenduseks see, et mõistetakse süüdi üks kord, aga eluajaks, mis oleks ilmselgelt ebainimlik ega oleks tänapäeva õigusriigi põhimõtetega kooskõlas. Ma lugesin seda Postimehe artiklit ise ka. Muidugi on kahetsusväärne, et inimese elutee on niimoodi läinud, eks ole, seal Viljandis, kus see onu neid komme

varastas ja mis asju ta seal veel kõik näpanud oli. Seal artiklis kõlas vist ka mõttekäik, et ta soovis sügisel lihtsalt sooja arestimajasse saada. Aga eks tegelikult ole kriminaalpoliitika põhikese, millega me tegeleme, retsidiivsuse tõkestamine, et korduvkuritegevust vältida. Pole midagi öelda, ülddünaamika on see, et mida nooremalt inimene kehvale teele satub ja kui meil ei ole piisavalt mõjutusvahendeid tema takistamiseks, seda tõenäolisemalt kujuneb tal välja retsidiivne käitumisjoonis ja inimene panebki selliseid tegusid toime. Kohus mõistab õigust, arvestades ka isiku senist tegevust või ta arvestab seda teatud ulatuses. Ma arvan, et olulised on kaks asja. Ma ei oska selle konkreetse isiku juhtumit analüüsida, aga ka inimese vanust arvestades on paraku selge, et ühiskonna võimalused teda mõjutada, et ta seaduskuulekale teele suunduks, on üha ahtamad. Võimalik, et selle isiku puhul peaks suuremat tähelepanu pöörama sotsiaalsüsteemi toetusvõimalustele.
Ma tahan öelda, et Justiitsministeerium plaanib välja tulla selle lahendusega, et korduvkuritegusid toime pannud isikute suhtes – tõsi küll, me oleme silmas pidanud isikuvastaseid kuritegusid, sellel mehel oli vist üks selline juhtum, et ta ründas hambaarsti, siis oli ka n-ö isikuvastane käitumine või oli olemas oht teisele isikule – me saaksime rakendada kohustuslikku kinnipidamisjärgset käitumiskontrolli. Praegu on niimoodi, et inimese karistus võib olla ka kuu aega vangistust, aga kui ta vabastatakse enne tähtaega, siis ta läheb käitumiskontrolli alla, kriminaalhoolduse alla. (Kõnealuse inimese puhul on enne tähtaega vabanemine tema senist käitumist arvestades ebatõenäoline.) Enne tähtaega vabanenud inimene peab piltlikult öeldes iga nädal käima kriminaalhooldaja juures ja tal on mingisugune tugiisik olemas. Aga ohtlikumal inimesel, kes vabaneb vanglast tähtaegselt, ilma et teda oleks eelnevalt vabastatud, ei ole mingisugust tugiisikut. Siis on kogu lootus kohaliku omavalitsuse sotsiaalsüsteemil, aga see pole ju üles ehitatud selleks, et teenindada seda tüüpi isikuterühma. Me oleme valinud selle tee, mille me seaduseelnõuga sügisel välja pakume, et ennekõike ohtlikumatel, tõenäoliselt suurema retsidiivsusega, isikuvastaseid kuritegusid toime pannud kurjategijatel peab pärast vanglast vabanemist olema kohustuslik käitumiskontroll, talle oleksid teatud piirangud ette nähtud ja ta peaks käima kriminaalhooldaja juures. Kuna on olemas objektiivselt suurem tõenäosus, et ta paneb toime uue kuriteo, siis peaks järelikult ühiskonna ja teiste inimeste turvalisuse huvides riik temaga tegelema, see oleks ka selle inimese enda elukäigu mõttes mõistlikum ja turvalisem.

14:55 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

14:55 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Põhiseaduse järgi peaksime meie Eesti riiki juhtima ja seadusi välja andma. Aga, lugupeetud justiitsminister, teil oli väga huvitav ettekanne, muuseas! Ma loen sealt välja, et tegelikult te pakute meile eelnõudena suhteliselt kahtlast kraami, et mitte öelda rämpsu. 60% eelnõudest, mida me oleme sel aastal vastu võtnud, lähevad enne kevadet muutmisele. Veerandil eelnõudest on väljatöötamiskavatsus, seejuures kaks kolmandikku nendest väljatöötamiskavatsustest on pehmelt öeldes kahtlased, et mitte öelda rämps. 10% puhul on tegemist kahtlusega, et eelnõud on põhiseadusvastased, iga kolmas on vastuolus valdkonna tüviseadustega ja iga teine seadus, mille me siin vastu võtame, suurendab avaliku sektori töökoormust. Minu küsimus teile kui justiitsministrile on see: mida saame meie siin teha, kui meile sellist kraami lauale pannakse?

14:57 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Peeter, aitäh selle ilusa kokkuvõtte eest! Kõigepealt tuleb asetada see asi taustsüsteemi. Tundub tõesti, et ümberringi on täielik kaos ja džungel. Ma arvan, et kui me asetame selle õigesse perspektiivi, siis on selge, et see mudel, mille me oleme konstrueerinud, n-ö kvaliteedimudel, on tegelikult ideaalilähedane. Piltlikult öeldes, ka sportlase ideaalmudel on see, kui palju on inimvõimeid tehnoloogiliselt võimalik realiseerida. Loomulikult, praktiline tegevus jääb sellest alati hälbima, selle jaoks ongi olemas turvavõrk kooskõlastusmehhanismide kujul, mis puudutab näiteks põhiseadusvastasust või seda poleemikat, miks Justiitsministeerium veel täiendavalt kooskõlastab. Õiguspoliitika arengusuundades on parlament seadnud ette etaloni. Etalon, 100%, puhas kuld, puhas keemistemperatuur, eks ole. Minu ülevaade oli kiretu, ratsionaalne hinnang sellele, milline on selle etaloni saavutamise tase. Ma oleksin ju võinud ilustada ja öelda, et näete, kõik üldiselt toimib ja nõnda. Suures plaanis on ju Eesti riik vaieldamatult õigusriik, ta funktsioneerib, kogu süsteem toimib heauskselt, aga kui me tahame oma ühiskonna elukvaliteeti parandada, siis oluline märksõna või tahk

on siin ka see meetod, kuidas me ühiskonnaelu reegleid korraldame. See puudutab majanduskeskkonda, see puudutab inimeste enda heaolu, see puudutab ka seda, et me kulutaksime avalikke ressursse optimaalselt. Mida nüüd parlament sellise teadmisega peale peaks hakkama? Ma tahan öelda, et just nimelt poliitilised jõud, fraktsioonid, aga ka valdkonnakomisjonid kujutavad endast lähtekohta nende ootuste taseme sõnastamises, mida me tulevikus tahaksime ja mida me peaksime mõõdetaval moel oma õigusloomes paremaks tegema. Ebamäärane jutt, et seadused peaksid olema paremad ja kvaliteetsemad, ei aita ilmselgelt muutustele kaasa, vaid see maandub tühjusesse, avakosmosesse. Seetõttu on see lähtekoht või tööriist, mis parlamendi käsutuses on, just nimelt õiguspoliitika arengusuunad. Minu üleskutse on, et me õiguspoliitika arengusuundades need põhimõtted või reeglid mõõdetavalt sõnastaksime, ükskõik milline valitsus meil tulevikus on, et me annaksime valitsusele ette teatud raamid, millest ta ei saa kõrvale kalduda. Õiguspoliitika arengusuunad on praegu arusaadavalt poliitikadokument, see ei ole n-ö seaduse jõuga dokument. Seda poliitilist või halduskultuuri, mis puudutab õigusloome ettevalmistavat faasi, on võimalik ka tugevama mandaadiga selgelt realiseerida, kui parlamendil on selleks huvi ja see realiseerub nendes konkreetsetes ettepanekutes ja õigusloome arengusuundades.

15:00 Esimees Eiki Nestor
Helmen Kütt, palun!

15:00 Helmen Kütt
Tänan, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud justiitsminister, suur aitäh teile ülevaate eest! Mul on teile küsimus ja ma sooviksin teada teie isiklikku seisukohta. Meil on väga-väga palju arengukavasid, meil on eri värvi raamatuid, alates rohelistest ja lõpetades valgete ja teist värvi raamatutega, mille koostamises on osalenud valdkonnaspetsialistid, aga ka väga suur hulk huvigruppe ja sotsiaalpartnereid. Nad teevad seda teinekord terve aasta, tehes sellist ettevalmistustööd. Kas teie arvates võiks seda võtta nagu väljatöötamiskavatsust?

15:01 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Muidugi. Juhul, kui see vastab sisulistele eesmärkidele, siis ei ole siin mingit küsimust. Ei ole vaja bürokraatiat taga ajada, bürokraatia iseenesest on irratsionaalne. Kui tegelik mõjuanalüüs on testina mingit muud nime kandvas dokumendis läbi tehtud, siis kahtlemata saab seda sisuliselt selleks lugeda, kui ka kaasamisetapp on läbi tehtud ja on jõutud veendumusele, et mingid õiguslikud regulatsioonid on vajalikud. Aga siin on see tingimus, et see peab vastama sisulistele eesmärkidele. Ma olen kaugel sellest, et fetišeerida mingeid asju kui asju iseeneses, see ei ole eesmärk. Tähtis on see, et need mõjud on hinnatud, neid on võimalik objektiivselt sotsiaalteaduslike ja kvantitatiivsete meetoditega kritiseerida, et nad ei ole lihtsalt n-ö ideoloogilised loosungid. Oluline on see, et on antud ka võimalus huvirühmadele mõjuanalüüsi pinnalt oma seisukohti väljendada. Tõendamise ja põhjendamise koormus lasub eelnõu väljatöötajal, kes peab ütlema, miks siis mingit seisukohta ei ole pooldatud.

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Hanno Pekvur.

15:02 Hanno Pevkur
Aitäh! Hea justiitsminister! Mulle tundub, et teie koalitsioonipartnerid ei ole teie tööga rahul, ning vaadates seda ettekannet, mille te meile esitasite, tundub, et te ka ise ei ole endaga rahul. Loen sellest ettekandest, et on kiireloomulisuse argumendi tõttu loobutud just mitme olulise mõjuga ja ulatuslikke muutusi kaasa toova eelnõu väljatöötamiskavatsusest: kevadised maksumuudatused, riigieelarve seaduse eelnõuga seotud muudatused, riigieelarve baasseaduse põhimõttelised muudatused, väärteomenetluses uue menetlusliigina lühimenetluse loomine, ettepanek anda vahetu sunni teostamise õigus omavalitsuse korrakaitseametnikele jne. See kõik toimus esimese poolaasta jooksul. Ka te ise olete rahul sellega, mis Eesti õigusloomes toimub, ja kas teile ei tundu, et te peaksite ütlema Eesti rahvale, mida teie justiitsministrina teinud olete ja mida te teete selleks, et sellist jama siia saali ei jõuaks?

15:03 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! "Jama" on hinnang. (Naerab.) Ma teen sama, mida ma tegin 2015. aasta kevadel, kui ma ka justiitsminister olin. Ka siis astus ametisse uus valitsus, küll teistsuguses koosseisus või teistsuguse poliitilise mandaadiga ja poliitilise programmiga valitsus. Täpselt samamoodi oli siis hulk asju, mida valitsus kas tulude hankimiseks või oma ideoloogilise programmi elluviimiseks kiirkorras tegi. Ma juhtisingi tähelepanu, et see on universaalne küsimus. Siin ei ole mõtet öelda, et see valitsus on paha või eelmine oli halvem või on ka paha või milline oli üle-eelmine või üleüle-eelmine valitsus. See on universaalne küsimus ja probleem. Tegelikult, kui uus valitsus astub ametisse, siis soovitakse n-ö kiire tsükliga sotsiaal-majanduslikke muudatusi teha. Objektiivne asjaolu on ka see, et kui asju tehakse kiirelt, siis kvaliteet halveneb. Kuidas leida tasakaalu? Mina pakkusin välja n-ö kõrvalhindamise, järelhindamise, selle, et me korrigeerime seda küsimust parlamentaarse konsensuse alusel õigusloome suundadega. Ma juhin tähelepanu, et see debatt on edasi kulgenud. Kui mõnel eelnõul pole väljatöötamiskavatsust olnud, siis on debatt eelnõu pinnalt lihtsalt edasi kulgenud, ega siis debatt ära ei jää, paljudel juhtudel vähemalt ei ole jäänud. Aga tõsi on see, et kui me kõneleme sellest, kuidas õigusloome kvaliteeti saavutada, siis tuleb silmas pidada, et see ei ole kvantitatiivselt realiseeritav samm, vaid see on osa riigi poliitilisest ja halduskultuurist, see on täiesti selge. Ei saa öelda, et me saavutame õigusloome kvaliteedi selleks või selleks kuupäevaks, näiteks 1. maiks, töörahva pühaks. Ei saavuta. See on pidev pingutus erinevate väga tugevate sotsiaalsete mõjutajate abil ja see küsimus tähendab meie õigusloomesüsteemis paradigmaatilist muudatust.

15:05 Aseesimees Enn Eesmaa
Raivo Põldaru.

15:05 Raivo Põldaru
Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Politseiametnikud, kes puutuvad kokku alaealiste seksuaalsuhete probleemide ja küsimuste lahendamisega, on hädas, sest nad ei suuda õigustada lastevanemate ootusi. Te mõni aasta tagasi ütlesite ka meedias, et need küsimused vajavad uurimist ja lahendamist. Kui kaugel te selle asjaga olete? Kas n-ö mõtisklused nende teemade üle on jõudmas lõpule või need ei olegi teie arvates probleemid ega vajagi lahendamist ja kõik jääbki nii, nagu seadus praegu ette näeb näiteks alaealiste omavaheliste suhete kohta?

15:06 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Laste seksuaalne puutumatus, kehaline puutumatus on kindlasti üliioluline õigushüve. Justiitsministeerium plaanib lähiajal kindlasti välja tulla karistusseadustiku muudatustega, mis muu hulgas näevad ette võimaluse mõista totaalselt retsidiivsetele pedofiilidele kuni eluaegse vanglakaristuse, samuti nähakse neile pärast vabanemist ette kohustuslik käitumiskontroll.
Mida me oleme teinud? Me oleme teinud karistusseadustikus mõningaid muudatusi. Kuigi seksuaalse enesemääramise õiguse piir on 14 eluaastat, on tegelikult kriminaliseeritud seksuaalsuhetesse astumine ka alla 18-aastase noore inimesega, kui seda teeb tema suhtes mõjupositsioonil olev isik. See tähendab piltlikult öeldes seda, et kui poissi või tüdrukut püüab ära kasutada näiteks tema treener, kes teeb seda oma mõjupositsiooni ja autoriteeti ära kasutades, siis see on kriminaliseeritud. Samuti on kriminaliseeritud alaealiselt prostituuditeenuse ostmine.
Alaealiste omavaheliste suhete kohta, ma mäletan, te kunagi küsisite minult Riigikogu infotunnis. Seal tekkis ühes kategoorias üsnagi omapärane konkurents, kuidas ühte või teist normi tõlgendada. Ministeeriumi kriminaalpoliitikaeksperdid analüüsisid seda päris põhjalikult. See oli õige küsimus, kaval ja keeruline küsimus, mille te esitasite. Me leidsime ühe vastusetüübi, kuidas seda tõlgendada. Ma võin hiljem kirjalikult selle teile saata. Ikkagi eksisteerib lai kaitseala.
Aga kui küsimus on kahes noores inimeses, siis tuleb tunnistada, et väga paljudes riikides on siin tehtud erandeid. Kui ikka suhteliselt väikese vanusevahega noor inimene astub suhtesse keelatud eas oleva teise noore inimesega, siis osa riike on leidnud, et see ei ole kriminaliseeritav, see on see nn Romeo ja Julia säte. Eestis niisugust erandit tehtud ei ole. Debatt on Eestis olnud ka selle üle, et kui vaadata meie lähipiirkonna riike, siis kas võib öelda, et seksuaalse enesemääramise õiguse piir, 14 aastat, on liiga madal. See on, ma arvan, puhtal kujul väga tõsise ühiskondliku debati küsimus. Õige on see, et me naaberriikidest selle koha pealt erineme, kui me räägime 14 eluaastast. Aga lähtekoht on alaealiste enesemääramise õiguse kaitse. See peab olema see raam, mille puhul riik realiseerib oma sunnijõudu, ka keelavat ja reegleid sätestavat jõudu.

15:09 Aseesimees Enn Eesmaa
Henn Põlluaas.

15:09 Henn Põlluaas
Aitäh! Ma küsin hiljuti Riigikokku jõudnud Siseministeeriumis koostatud relvaseaduse kohta. Näiliselt kaasati aruteludesse ja selle eelnõu loomisesse mitmeid huvigruppe, küsiti arvamust õiguskantslerilt, Riigikohtult ja Justiitsministeeriumilt. Enamikku nendest ettepanekutest paraku ei arvestatud, kuigi olid küllalt tõsised etteheited, et see eelnõu tekitab juurde üsna suurt õiguslikku segadust, mis puudutab eriti seda, kas inimesel lubatakse enesekaitseks relva soetada või relvaluba pikendada. See kõik jäeti täiesti sõltuvaks ametniku subjektiivsest otsusest, ilma et oleks kehtestatud vähimaidki kriteeriumeid. Kõikidele märkustele vaatamata saadeti eelnõu siia. Kuidas te sellist õigusloomet hindate?

15:10 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Seda eelnõu tehti ju üpris pikalt. Ma ei hakka konkreetsetesse detailidesse minema, mul ei ole ka peensustes sellist pädevust, aga minu andmetel oli kaasamisringe või -tuure üsna arvukalt ja seda eelnõu valmistati ette aastaid. Hanno oskab täpsemalt öelda, aga ma arvan, et selle initsiatiiviga tegeldi kolm-neli aastat. Ühelt poolt sai see tõuke väliskeskkonnast, julgeolekumõjudest, mida sooviti uues relvaseaduses arvestada, et me ise saaksime kontrollida, kes relva omavad, pidades silmas ka Eesti riikluse suhtes võimalikult vaenulikke isikuid, Ukraina sündmusi jms. Teine tahk oli seal, eks ole, Euroopa Liidu õiguse harmoneerimise initsiatiivid. Kolmas perspektiiv oli see, ma arvan, et lähtuti ikka ühiskonna julgeolekuvajadustest, olgu kõne all siis riigikaitseline või eraisikute julgeolek, turvalisus. Tegelikult on seadusliku relva omamise õigus julgeolekut suurendav, mitte kahjustav asjaolu. Siin on keerukas tasakaalu otsida. Mulle tundub, et Siseministeeriumi arvates on kaalukam see kaalutlus, et ulatuslikumad piirangud toovad kaasa pigem turvalisuse kasvu, aga (siin on väga huvitav see mõjude analüüsi küsimus) me peame täpselt sõnastama, mis tüüpi turvalisust me tahame kasvatada. Minu hinnangul on siin silmas peetud just nimelt nende roheliste mehikeste küsimust, see on ennekõike riigi strateegiline julgeolekuhuvi. Ma ei oska seda kaugvaates hinnata, aga just nimelt selle eelnõu puhul võiksid parlamendiliikmed ka komisjonides – kuna siin on mitu tahku, siis võiks siin olla olemas nii riigikaitsekomisjoni kui ka õiguskomisjoni vaade – vaadata, kas neid mõjusid, mida on loodetud, on suudetud objektiivse sotsiaalteadusliku loogikaga hinnata. Lähtekoht peab ikkagi olema see – ka sina osutasid sellele –, et kui bürokraatiat on võimalik vähendada, siis tuleb seda teha. Ma arvan, et voorus on see, et selle eelnõu puhul on seda võimalik teha. Aga ma relvaseadust asjana iseeneses maa sisse tampima ei hakkaks. Ma olen ka nende huvirühmadega kohtunud, küll aastate eest juba. Mulle tundus, et lõpuks suhtusid teatud rühmad sellesse lõpplahendusse möönvalt, aga kui nüüd, millal on ikkagi praktiline kataloog laual, on selgunud nüansse, mida soovitakse uuesti kaaluda, eks siis parlamendil seisab see töö ees.

15:13 Aseesimees Enn Eesmaa
Ain Lutsepp.

15:13 Ain Lutsepp
Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Pöördun veel kord keeleküsimuste juurde tagasi. Siin on vist juba mainitud, et kolmandikus eelnõudes, mis 2017. aasta seitsme kuu jooksul läbi vaadati, esines ulatuslikke keeleprobleeme. Mismoodi hakkab töö nende probleemidega toimuma sellistes valdkondades nagu kübervaldkond, mida ka peab seadustega katma? Seal on palju ingliskeelset terminoloogiat, mis ka seadustes kajastub. Sellega peaks põhjalikult tegelema ja need seadused peaksid olema sõnastatud lihtsas eesti keeles, et nad oleksid üldarusaadavad ja mõistetavad. Milline on see töö, mida selles valdkonnas praegu tehakse, eriti terminoloogia vallas? Osaliselt on seda juba siin mainitud.

15:14 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Justiitsministeerium vastutab õiguskeele koordineerimise eest, temal on see koordineeriv roll, valdkonna keeletoimetajad ja keelejuristid on erialaministeeriumides. Me korraldame sellel teemal üritusi, me anname välja arusaadavalt väga spetsiifilise lugejaskonnaga ajakirja Õiguskeel. Väga hea

näide on Kaitseministeerium, kus väga selgelt ja süstemaatiliselt luuakse valdkonnaterminoloogiat, seal on olemas vastav terminoloogiakomisjon. Seal ei pruugita tegelda õigusterminoloogiaga, see on lihtsalt kaitseväes kasutatavate mõistete n-ö eestikeelne arendus. Vahel mulle tundub – see on diskussiooni küsimus –, et teinekord võib keelelist mõistetamatust kaasa tuua ka kiusatus võtta mõne anglitsismi või laensõna asemel kasutusele uudissõna. Ma olen aru saanud, et vahel võib sellest probleem tekkida. Aga eks vahel ole meil kõigil nii, et loed paberite järgi eesti keeles koostatud teksti, aga lihtsalt aru ei saa, sõnad on õiged, aga aru ei saa ikka. Siis on keeleliselt midagi nihu läinud, kas on tekst liiga pikaks veninud või midagi muud. Kuna õigustekst mõjustab inimeste elu sõna otseses mõttes, see mõjustab inimeste vabadust ja varandust, siis on kõige tähtsam õigusteksti õigusselgus, et normi kohaldajatele oleks see tekst üheselt arusaadav. Ei saa olla nii, kuidas see oligi, "kinni panna mitte lahti lasta", et kus seal on komad. Teinekord taandub teksti keeleline selgus õigusselguse taotluse eest. Siis tuleb tunnistada, et õigusselgus on kõige kaalukam huvi.
Te mainisite uusi tehnoloogiaid või uudisvaldkondi. Küberseaduse eelnõus, mis peaks valitsusse arutelule tulema lähikuudel, kindlasti see temaatika kõne alla tuleb. Iseenesest on probleem, et parlament on ilma jäänud ühest tööriistast, mida, ma arvan, võiks uute õiguspoliitika arengusuundade koostamisel kaaluda. Valitsusel on olemas niisugune asi nagu õigusloome tööplaan. Sisuliselt saab see tavaliselt valmis teiseks kvartaliks, juba jooksval aastal. Seal on kirjas, millised on valitsuse õiguspoliitilised algatused ja mis seadusi ta muuta tahab. Minu meelest võiks kaaluda, et kui praeguse korra järgi esinevad parlamendi avaistungil Riigikogu esimees ja president, siis miks ei võiks olla nõnda, et ka peaminister esineb siin sügisel ja tutvustab järgmise hooaja õigusloomeplaani. See oleks ka poliitilise diskussiooni või heas mõttes kriitika objektiks, samamoodi nagu siis, kui valitsus esitab riigieelarve seaduse eelnõu.

15:17 Aseesimees Enn Eesmaa
Jürgen Ligi.

15:17 Jürgen Ligi
Aitäh! Härra minister! Erinevalt meist on teil põhjaliku valitsemiskogemusega opositsioon. Ma olen ikka lootnud, et te arvestate seda ka õigusloomes, kui eelnõude kohta arvamust avaldate. Me tingimata ei kiusa, meil võib olla korralik eelnõu ja me tahame tõsist probleemi lahendada. Üks asi, mille ma omal ajal koos teiega valitsuses olles algatasin, oli õpetaja õiguste seaduse eelnõu. Seda oli väga põhjalikult kooskõlastatud, sel oli väga põhjalik seletuskiri, oli arvestatud rahvusvahelisi kogemusi ja tehtud juriidiline analüüs. Kui me nüüd selle värskelt esitasime, võttis valitsus selle suhtes eitava hoiaku. Me ei pretendeerinud autorsusele, me pretendeerisime sellele, et tempo oleks kiire. Aastaga midagi ei juhtunud ja me esitasime eelnõu ära. Te andsite eitava hinnangu. Kas see on edaspidi õiguspoliitika automaatne suund, et valitsus annabki eitava seisukoha, kuna autor on vale?

15:18 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh niisuguse vaga küsimuseasetuse eest! Ma oleksin silmakirjalik, kui ma ütleksin, et Jürgen Ligi kunagi rahandusministri ametis olles andis eitava hinnangu ainult selle tõttu, et autor oli vale. Vaevalt et neid juhtumeid esines. Oleks isegi absurdne neid juhtumeid siin meelevaldselt konstrueerida või tegelikkust võltsida.
Aga räägime koolis turvalisuse tagamisest, mis selle eelnõu eesmärk on. Me olime augusti lõpus ja septembris haridusministri ja siseministriga koos, et seda arutada. Haridusministeeriumis on eelnõu kontseptsioonina olemas. Seal on olulised mitmed tahud, ühtepidi üldkorrakaitse põhimõtted, teistpidi legitiimne turvalisuskaalutlus, aga ka see, et seda kõike oleks võimalik koolides praktiliselt rakendada. Meil oli tõsine arutelu. Haridusministeerium on lubanud oma eelnõuga ja ettepanekutega lagedale tulla. Ma arvan, et tõukekoht on sarnane teie esitatud eelnõuga, mis valmistati ju omal ajal ministeeriumis ekspertide abil ette, see ei ole kuskilt tühjusest tulnud. Põhjus, miks valitsus seda eelnõu esitatud kujul ei toetanud, ongi see, et valitsus kavatseb lähitulevikus – vähemalt selline oli haridusministri hinnang – tulla lagedale oma eelnõuga. Kuid valitsus möönis probleemi ega olnud kiidu- või tunnustussõnadega sugugi kasin. Vaieldamatult, see oli Jürgenil mehine käik, õige käik. Ma arvan, et see ka julgustas valitsust võib-olla tempot isegi tõstma.

15:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ministrile! Teil on võimalus pärast veel sõna võtta, kui teil tekib selleks soovi. Avan fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Eesti Keskerakonda esindab selles küsimuses Jaanus Karilaid.

15:20 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Head kolleegid! Tänan justiitsministrit põhjaliku ettekande eest hea õigusloome põhimõtete rakendamisest! Veelgi parema õigusloome kujundamisel ja ideaalide poole püüdlemisel ei tohiks kaugeneda aga päriselust. Tegelikkus ongi midagi muud. Riigikogu menetluses on olnud mitmeid eelnõusid, mille eesmärgid ei ole realiseerunud. Näiteks lubatakse mõnes eelnõus tuhandeid töökohti ja julgetakse lisada ka ajaline mõõde, millal need töökohad tekivad, aga kui lubatud aeg kätte jõuab, siis neid töökohti ei ole ja mitte keegi ei mäletagi enam, mis oli eelnõu algne eesmärk. Räägitakse üht ja tehakse kohati teist.

Siit tulenebki vastuolu kvaliteetse õigusloome ja poliitilise tellimuse või poliitilise tahte vahel. Poliitiline tahe soovib tulemust kohe, kvaliteetne õigusloome eeldab põhjalikku ja pikka analüüsi ning kaalutlemist. Ometi ei anna ka hea õigusloome üksi midagi, kui hea tava järgimisel läheb kaotsi muudatuse tegelik iva ja seos eluga. Pigem ongi murekohaks õigusloome elust võõrandumine. Kui küsida näiteks, kas inimesed saavad kvaliteetset õigusabiteenust või kas kohtukulud on liiga suured, siis on vastus, et vähesed saavad endale lubada kvaliteetset õigusabi ja pikki kohtuprotsesse. Seda, milline on pakutava õigusabi kvaliteet, peame terviklikult alles hindama hakkama.

Alates Eesti taasiseseisvumisest oleme edukalt ja kiiresti oma riigi õigusruumi sisustanud. Praegu kehtib Eestis 382 seadust. Kindlasti tuleks anda oma riigi elanikele võimalus tunnetada suuremat stabiilsust ja õiguskindlust, mitte muuta seadusi sageli ega teha reforme üksnes reformide või poliitilise signaali andmise pärast. Ärgem unustagem, et hea õigusloome põhimõtted ja reeglid on vahend, mitte eesmärk iseeneses. Hea õigusloome protsess on oluline, kuid see protsess peab meid viima parema eluni. Me ei tohiks sattuda vaimustusse enda väljamõeldud töövahendist, vaid me peaksime mõõtma ja kaaluma, kas selle abil tehtud töö on tulemuslik. Parlamendis on võimalik kasutada parlamentaarse kontrolli vahendeid: arupärimise ja küsimise õigust, mis realiseerub peamiselt infotunni küsimuse, arupärimise või kirjaliku küsimuse esitamise kaudu. Peale selle korraldavad Riigikogu komisjonid sageli parlamentaarseid kuulamisi, mille eesmärk on saada ülevaade konkreetsest valdkonnast ning selle probleemidest. Soovin, et Riigikogu komisjonid paneksid enam rõhku parlamentaarsetele kuulamistele, sest see on meie võimalus hinnata oma tööd seadusloojatena ning saada tagasisidet rakenduspraktika kaudu.

On hea meel, et tänu põhjalikule ettevalmistustööle valitsuses jõuab ebakvaliteetseid eelnõusid Riigikogu menetlusse järjest vähem. Riigikogu roll on hinnata siia meie laudadele toodud poliitilisi valikuid ja nende kvaliteeti. Riigikogu komisjonid kaasavad aruteludesse neid, keda valikud mõjutavad. Oluline on, et Riigikogule jääks eelnõude menetlemisel piisavalt aega huvirühmade kaasamiseks ja koos nendega parimate valikuteni jõudmiseks. Loodan, et väheneb nende eelnõude arv, mida saab seaduse jõustumise tähtaja tõttu Riigikogus menetleda ainult mõni nädal. Tasakaalukas lähenemine, osapoolte ärakuulamine, seisukohtade arvestamine ning realistlikud mõjuanalüüsid peaksid tagama selle, et õigusloomes lähtutakse valdkonna tegelikest reguleerimisvajadustest ega suurendata kergekäeliste seadusmuudatuste ega uute seaduste arvu ning välditakse ülereguleerimist. Ärgem unustagem, et seadused on üksnes inimestele loodud reeglid. Reeglistik, millel puudub side eluga, on kasutu.

Lõpetuseks. Ma pean vajalikuks, et me suudaksime millalgi teha algust kehtivate õigusaktide parlamentaarse revisjoniga, tehes seda terviklikult ja koostöös ministeeriumidega. See oleks selge, reaalne ja positiivne samm edasi. Päris lõpetuseks üks pisikene statistiline kild. Seadusi, mis veel kehtivad, aga pärinevad Ülemnõukogu ajast, on viis: elamuseadus, põllumajandusreformi seadus, aiandus- ja suvilakooperatiivide vara erastamise seadus ja paar tükki veel. Suur tänu!

15:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Raivo Aeg Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel.

15:25 Raivo Aeg

Austatud juhataja! Head kolleegid! Lugesin minagi huviga ettekannet õiguspoliitika arengusuundade elluviimise kohta 2017. aastal. Tõepoolest, väga huvitav lugemismaterjal. Kohe algusest leiab sealt sellise hea tsitaadi: "Nii Eestis kui ka mujal maailmas on hea õigusloome rakendamise keskmes

õigusloomemenetlus, sest kui see vastab kokkulepitud standarditele, paraneb ka õigusloome sisu kvaliteet." Väga õige ja kogu dokumendi mõtet edasiandev väljend! Eks see ole nii igas valdkonnas, et kui asjad on korralikult tehtud, siis ei pea hakkama neid kohe lappima ega parandama. Ütleb ju vanasõnagi, et üheksa korda mõõda ja üks kord lõika. Siis saame korraliku tulemuse.
Nagu teame, jõustus hea õigusloome ja normitehnika eeskiri ehk HÕNTE juba 2012. aastal. Väljatöötamiskavatsuse, kontseptsiooni, mõjude analüüsi ja mõjude järelhindamise kohta sätestatud nõuete kohta kehtis pärast selle vastuvõtmist kaheaastane üleminekuperiood. Seega võiksime öelda, et kõik, mis 2012. aastal sai kirja pandud, peaks rakenduma juba sujuvalt ja tõrgeteta. Aga paratamatult on ikkagi küsimus, kas see nii on. Selles mõttes on nimetatud ettekannet hea lugeda, et see on küllaltki objektiivne, ei ilusta asju ja on samas piisaval määral kriitiline, sest välja on toodud valdkonnad, kus king endiselt pigistab ja areng võiks olla kiirem.
Nagu varasematel aastatel, peab ka nüüd tõdema, et väljatöötamiskavatsusi ei tehta piisaval või eeldataval hulgal. Vajab äramärkimist, et 2017. aastal selliste eelnõude osakaal menetlusse antud eelnõude seas isegi vähenes. Samas tuuakse ettekandes väga õigesti välja, et väljatöötamiskavatsusega algav õigusloome on ajakohasem, kvaliteetsem ja arvestab rohkem huvigruppide seisukohti.
Paratamatult tekib jälle küsimus, miks seda väljatöötamiskavatsust siis ei tehta, kui see nii hea on.
Tihti viidatakse mingi konkreetse eelnõu kiireloomulisusele. Võin tuua kaks näidet, millega ise olen õiguskomisjonis kokku puutunud. Esiteks, relvaseaduse muutmise seadus, teiseks, kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus. Mõlema seaduse muutmise vajaduse arutelu on ju habemega lugu. Aga ometi jäeti väljatöötamiskavatsus tegemata, põhjendades seda sellega, et tegemist on kiireloomulise seaduseelnõuga ja kiireloomulise vajadusega. See ei ole päris tõsi.
Kas probleem ei ole ikkagi selles, et Justiitsministeerium ei ole piisavalt nõudlik ja laseb parlamendile esitada liiga tooreid eelnõusid? Eelnevaga saab kindlasti põhjendada ka seda, et eelnõude juriidiline kvaliteet on küllaltki heitlik ja eelnõudes kasutatav õiguskeel, sealsed keelelised konstruktsioonid ja sõnastuse lohisemine ei aja hulluks mitte ainult tavalugejat, vaid need tekitavad kohati tõsist peamurdmist ka parlamendiliikmetele, kes me ometi peaksime detailideni aru saama, mille poolt või vastu me hääletame.
Ettekandes tuuakse välja, et esitatud eelnõudest 9%-s tuvastati suurem või väiksem probleem põhiseaduspärasusega ja suisa kolmandik oli vastuolus valdkonna tüviseadustega. Kas pehmelt öeldes ei tähenda see valdkondliku õigusteenistuse kergekäelist suhtumist oma töösse?
Pool minutit juurde.

15:30 Aseesimees Enn Eesmaa
Saate aega juurde.

15:30 Raivo Aeg
Minu meelest on probleemiks ka eelnõude seletuskirjade ja muudatusettepanekute paljusõnalisus. Kohati on tegemist nii pikkade ja lohisevate tekstidega, et nende lõppu jõudes on asja mõte juba kaduma läinud. Aga hea uudis on see, et Justiitsministeerium on lubanud alustada senisest efektiivsemat ja nõudlikumat kontrolli seadusloome valdkonnas. Selleks soovin ainult jõudu. Aitäh!

15:30 Aseesimees Enn Eesmaa
Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel Liisa Oviir, palun! Kaheksa minutit.

15:31 Liisa Oviir
Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud justiitsminister! Head kolleegid! Kõigepealt loomulikult tänan justiitsministrit sisuka ettekande eest! Kuid alustan oma sõnavõttu õiguskantsleri sõnadega tema tegevuse aastaülevaatest, mida ta tutvustas Riigikogule käesoleva aasta sügise hakul: "Iga uue seaduse ja normi eesmärk peaks olema mõistlikkus ja õiglus, Eesti elu paremaks muutmine. Põhiseaduse vaimus oleks Eesti liikumine selle poole, et kõik elu korraldavad normid oleksid arusaadavad, mõistlikud ja täidetavad ning et praktikas nende täitmine ka tagataks. Õigusnormid, millest ei saa aru, mida ei saa mõistlikult täita ja mille täitmist ei tagata, nõrgestavad õigusriiki. Veelgi enam: neid pole tegelikult vaja."
Riigikogu otsus õiguspoliitika arengusuundade kohta on õiguspoliitika kujundamisel olulise tähtsusega dokument ja selle järgimine tagab õigusloome parema kvaliteedi. Justiitsminister tõi oma ettekandes välja ka hea õigusloome kirjelduse. Seadusloome väljatöötamise varases etapis peab toimuma avalik

arutelu, kus analüüsitakse probleemide lahendusviise ning küsitakse, kas probleemi lahendamiseks on vaja tingimata seadust muuta või sobib selleks mõni muu vahend. Eesmärk on vältida sisutuid regulatsioone. Seetõttu ongi oluline väljatöötamiskavatsus kui õigusloome alguspunkt. Põhjalik ja läbimõeldud tegutsemine õigusakti väljatöötamise protsessi kõige esimestes etappides on kahtlemata vajalik ning aitab kaasa õigusselguse ja kvaliteetse õigusloome tagamisele, aga veelgi olulisem on, et see aitab takistada ülereguleerimist ja bürokraatia vohamist. Samas, nagu ettekandest võis kuulda, mitmed ministeeriumid on väljatöötamiskavatsuste koostamise suhtes näidanud välja vastumeelsust ja leidnud põhjendusi, miks seda mitte koostada. Vaidlusi on tekitanud see, millistel juhtudel võiks mitmesuguste poliitikadokumentide eelnev olemasolu või eelnõu kiireloomulisus välistada väljatöötamiskavatsuse koostamise kohustuse.
Ma olen veendunud, et see teema vajaks täpsemat reguleerimist. Näiteks on rohelised raamatud Eestis poliitika kujundamise protsessi üks osi. Neis kirjeldatakse probleeme ja olemasolevat olukorda ning analüüsitakse seisukohti ja alternatiivseid lahendusi. Samuti on tavapärane, et probleemide lahendamiseks töötatakse osapoolte seisukohtade põhjal välja konkreetsed ettepanekud, sh regulatiivsed meetmed olukorra muutmiseks. Nende abil toimuvad osapoolte arutelud ja konsultatsioonid ning kõige selle tulemusena tehakse lõpuks poliitilisi valikuid. Eeltoodust tulenevalt leian, et kui mingit olulist teemat on analüüsitud rohelises raamatus ning seal on väljatöötamiskavatsuse olemuslikud osad juba kirjeldatud, siis ei ole enam mõistlik nõuda eraldi väljatöötamiskavatsuse koostamist. Samuti ei peaks väljatöötamiskavatsust koostama juhul, kui põhiseaduslikud institutsioonid on leidnud, et konkreetne õigusnorm on põhiseadusvastane või tekitab õigusvastase olukorra ning seadust on vaja seetõttu muuta. Aga need konkreetsed alused peaksid sellisel juhul olema ka hea õigusloome ja normitehnika eeskirjas selgelt kirjas. Praegune situatsioon, kus valitsus ei täida iseenda antud määrust, on selgelt kahetsusväärne.
Kindlasti olen nõus sellega, et väljatöötamiskavatsuse koostamata jätmine ei vabasta avalikust arutelust. Avalikkusele tuleb anda selgitusi ühe või teise valitud regulatiivse lahenduse põhjuste ja selle mõjude kohta ning kuulata ja vastu võtta ka avalikkuses kõlavaid kommentaare, mõtteid ning ettepanekuid. Formaalne kaasamine tegelikult ei olegi kaasamine ja pikas vaates on see selgelt kahjulik.
Justiitsminister tõi oma ettekandes välja ka seaduste järelhindamise temaatika. Ta tõdes, et järelhindamine ei ole paraku veel saanud õigusloomeprotsessi loomulikuks osaks ning sellega aktiivselt ei tegelda. Leiame, et olemasoleva õiguse toimimise hindamine on vähemalt niisama oluline, kui on uue õiguse loomine. Sellest tulenevalt loodame, et valitsus pöörab edaspidi õigusaktide järelhindamisele niisama palju tähelepanu kui uutele algatustele. Justiitsministeeriumi plaan hakata järelhindamiskohustuse täitmist monitoorima on kindlasti samm edasi.
Järgnevalt tahan ma rõhutada meie kui kõigi Riigikogu liikmete põhiseaduslikku õigust, kohustust, rolli ja vastutust kvaliteetse õigusloome tagamisel. Soovin meelde tuletada, et Riigikogu pani 23. veebruari 2011. aasta otsusega, millega kinnitati "Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018", Vabariigi Valitsusele kohustuse analüüsida kõigi uute seaduste vajalikkust ning muudatuste soovitavaid ja ebasoovitavaid mõjusid. Parlamentaarses riigis on tavapärane, et valitsus algatab enamiku seaduseelnõusid ning hindab nende vajalikkust ja mõjusid. Aga ka meie, st Riigikogu põhiseaduslik kohustus on aktiivselt hinnata normide vajalikkust ja valitud regulatiivsete meetmete alternatiive ning lõpuks langetada sobivaim ja kasulikem otsus inimeste põhiseaduslike õiguste kaitsmisel. Just Riigikogu saab nõuda seaduste arusaadavust ja vastust küsimusele, kuidas uus norm Eesti inimeste elu päriselt paremaks muudab. Kui norm ei ole arusaadav ega rakendatav või ei muuda elu sisuliselt paremaks, siis ei ole teda ka vaja. Riigikogu põhiseaduslik õigus või, veelgi enam, põhiseaduslik kohustus on sellisel juhul need muudatused ka tegemata jätta. Peame meeles pidama, et seadus on vahend, mitte eesmärk iseeneses. Seadus peab olema täpne ja arusaadav, kooskõlas teiste seadustega ja käima kaasas elu arengutega. Me peame vältima sellist õigusloomet, mida meie enda parimad õigusteadlased on kirjeldanud kui ülemäärast, viletsa kvaliteediga ja kohati suisa koleerilist.
Ettekande lõpuosas vajavad kindlasti nimetamist andmekaitse reformiga kavandatavad muudatused. Tuleva aasta 25. mail jõustub Euroopa andmekaitse üldmäärus, mis on küll otsekohalduv ja mida ei tohi liikmesriigi õigusesse ümber kirjutada, aga mis samas nõuab meie riigisiseste õigusaktide ülevaatamist. Ettekandes on märgitud, et Justiitsministeerium koostab uue isikuandmete kaitse seaduse ja seetõttu tuleb arvukalt muuta ka teisi andmekaitset puudutavaid seadusi. Siinkohal soovin panna justiitsministrile südamele, et need eelnõud saadetaks aegsasti avalikule kooskõlastusringile ning Justiitsministeerium jälgiks tõsiselt, et ka meile, st parlamendile, jäetaks piisavalt aega nende

menetlemiseks.
Lõpetuseks soovin kiita Justiitsministeeriumi tänuväärse töö eest õigusteabe kättesaadavuse suurendamisel. Nimelt võimaldavad võrguväljaande Riigi Teataja järjepidevad arendused inimestel õigusteavet lihtsamini otsida ja ka leida. Lihtne ja kiire juurdepääs kehtivale õigusele ja õigusteabele suurendab kindlasti inimeste õigusteadlikkust. Samuti väärib kiitmist Justiitsministeeriumi plaan luua lisavõimalusi erivajadusega inimestele, parandades otsingu- ja muude kasutusvõimaluste mugavust. Tänan justiitsministrit ja soovin jätkuvat tööindu! Aitäh!

15:38 Aseesimees Enn Eesmaa
Hanno Pevkur Eesti Reformierakonna fraktsiooni nimel.

15:39 Hanno Pevkur
Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Hea justiitsminister, tore, et sa oled jäänud kuulama, mis parlamendiliikmetel sulle öelda on. Aga nagu ma oma küsimuses ütlesin ja nagu oli ka kõnedes tunda, paistab, et ka koalitsioonikaaslastel on sulle mõningaid etteheiteid. Ju siis tuleb korralikult peeglisse vaadata, et näha, mis on viltu läinud.
Selle ettekande kohta on mul mõned märkused. Esiteks on mul hea meel selle üle, et on julgetud öelda, mis halvasti on. Aga ma ei ole rahul sellega, et ma ei näe siit, mida hakatakse tegema selleks, et need halvad tendentsid saaksid muudetud. Ma loen siit: "Tänavu on kiiret menetlemist nõudvad küsimused saanud enamjaolt valitsuskabineti varasema heakskiidu." See oleks justkui vabandus, miks väljatöötamiskavatsus on tegemata jäänud. See ei ole kindlasti hea toon. Vaatame parlamenti jõudnud eelnõusid. Ravikindlustuses ja haigekassas tehtavad muudatused jõudsid siia saali niimoodi, et tööandjatega ei olnud neid läbi räägitud. Kuidas nii saab? Ravikindlustuse loogika on alati ja peamiselt olnud selles, et see on kindlustusmehhanism. Nüüd hakkab valitsus seda tervise- ja tööministri eestvedamisel muutma. See on nii põhimõtteline muudatus, et kindlasti oleks olnud vaja teha väljatöötamiskavatsus ja see muudatus ka tööandjatega läbi rääkida.
Vaatame veel seda ettekannet. Nagu ma ka oma küsimuses ütlesin, kui maksumuudatused, riigieelarve seaduse eelnõu ja teised põhimõttelised valikud jäävad ilma väljatöötamiskavatsuseta, on see väga suur probleem. Justiitsministri ülesanne on otseselt tagada Eesti õigusruumi tasakaalukas areng ja hoiduda ka ülereguleerimisest, kuid mulle tundub, et me oleme läinud oma arenguga ja õiguspoliitikaga natukene kiiva. Siin saalis on olnud halba ja kohati isegi räpakat õigusloomet. Siin on püütud seda ka paremaks teha, aga koalitsiooni tahte kohaselt – nagu sa ise tunnistasid, koalitsioonil on soov midagi kiiresti ära teha – võetakse seadused vastu, kuigi mõjud on jäänud hindamata. Sellele on andnud oma hinnangu ka Vabariigi President, kes saatis magustatud joogi maksu seaduse parlamenti tagasi.
Mulle teeb veel muret see, mida sa ka oma vastustes mainisid – õigusselgus ja keeleselgus. See ongi probleem. Me ju mõistame, et õigusloomet laias laastus ei ole vaja sellele saalile siin või juristidele või advokaatidele. Seda on vaja meile kui tavalistele inimestele ja kõikidele Eesti inimestele. Nemad peavad sellest õigusest aru saama. Kui me loome õigust, mille keel on nii keeruline, et sellest saabki aru ainult jurist või lausa advokaat, siis see ei peaks nii olema. Õiguskeele selgusega tuleb veel päris palju vaeva näha.
Ma ei taha siin üldse pikalt rääkida ja teen kokkuvõtte. Esiteks on probleem kindlasti selles, et väljatöötamiskavatsusi ei tehta, sellest hoitakse kõrvale. Teiseks mainin kaasamist. See on midagi, mis aitaks räpakat õigusloomet ära hoida. Kolmandaks, oluline on keel. Õiguskeel peab olema selge ja see peab olema igale inimesele arusaadav. Neljandaks on mul üldisem märkus, mida ma ütlesin ka kevadel siin parlamendisaalis ettevõtluskeskkonna ja majanduse tuleviku arutelul. Võiks võtta eesmärgiks, et Eestis oleks mõne aja pärast praegusega võrreldes õigusloomet 50% vähem, siis oleks vähem bürokraatiat ja vähem piiranguid ettevõtlusele. Ma arvan, et sellest võidaksid kõik, nii Eesti majandus kui ka ettevõtluskeskkond. Siit ettekandest võib lugeda, et paljud eelnõud suurendavad halduskoormust ja ka riigi koormust. On selge, et see ei ole see suund, mida me tahaksime näha. Vähem õigusruumi tähendab vähem bürokraatiat ja suuremat vabadust majanduses. See on see, mille poole Eesti peaks liikuma. Aitäh!

15:44 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Külliki Kübarsepp Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel! Kaheksa minutit.

15:44 Külliki Kübarsepp

Õigusloome kvaliteedi arutelu võiks muuta laiemaks ja arutleda teemal, milline võiks olla meie poliitiline kultuur, täpsemalt öeldes Riigikogu roll ühiskonnas. Esitatud dokument keskendub peamiselt ministeeriumide õigusloomele, kuid meie riigikorralduse alused on ju teistsugused: meie, Riigikogu, peaksime olema see, kes algatab teemasid, peab diskussioone ja tuliseid debatte ning langetab need otsused, ning valitsus on see, kes neid õigusakte ellu viib. Aga paraku on meie poliitiline asjaajamine aegade jooksul muutunud vastupidiseks ja seetõttu on väga aktiivselt tulnud kasutusele nimetus "kummitempel", Riigikogu on valitsuse kummitempel. Tahame me seda tunnistada või ei taha, aga nii see on. Ma arvan, et me peaksime selle teemaga siin saalis laiemalt tegelema ja peaksime täpsemalt rääkima Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muudatusettepanekutest, mida ka vanematekogu on algatanud, aga millega ei ole kahe ja poole aasta jooksul, kui see koosseis on tööd teinud, sisuliselt mitte kuhugi jõutud.

Eelkõnelejad tõid välja mitmeid tähelepanekuid. Mul on väga kahju sellest, et koalitsiooniliikmed, kes siin täna kõnesid on pidanud ja kellel on ühel või teisel moel mõjuvõimu muuta koalitsiooni tegevust selles suunas, millest nad täna siin kõnet pidades rääkisid, ei ole seda teinud. Poliitiline tahe ajada asju inimeste vajadustest lähtuvalt on teisejärguline, ongi mindud kiiremate lahenduste teed, mistõttu on vähenenud väljatöötamiskavatsuste osatähtsus. Kui vaadata statistikat, siis on näha, et väljatöötamiskavatsuste osakaal on tõesti ainult 25%. Kaasamise peatükist selgub, et 23 korral 26-st on arusaadav, miks huvigruppe on või ei ole kaasatud, ja kolmel juhul ei ole mingisugust arusaama, miks väljatöötamiskavatsus on tehtud.

Markeerin siin ära ühe kitsaskoha. See on direktiivide menetlemine, mis tekitab seadusandluses päris palju segadust, sest see on väga tehniline ja keeruline ning otsetõlked ei arvesta praktilist olukorda. Kõige kummastavam on see, millega ka Urmas Reinsalu on õiguskomisjonis mitu korda ämbrisse astunud, et komisjoni ette ehk Riigikokku tullakse siis, kui rakendamistähtaeg on ammu möödas, ja siis pannakse Riigikogu sundolukorda, et kähku-kähku on vaja ära kinnitada. Aga see tähendab, et õigusloome kvaliteet halveneb, sest ei ole aega aru saada, millest üldse jutt on. Kuna tähtaeg on kukkunud, siis me peame tegutsema. Aga need ei ole need alused, mis tagavad kvaliteetse seadusloome.

Ma tunnustan minister Reinsalu tänase aususe eest, kui ta rääkis kaasamisest ja kaasamisvõimalustest, mis ei toimi. See on huvirühmade väga suur mure, et Eesti tahab olla suur digiriik, e-riik, aga e-osaluse elementaarsete võimaluste loomise poolest oleme maailma pingereas isegi Hiinast tagapool. Kas see on see kuvand, mida me oma riigile tahame? Meil on küll koostöös Riigikantseleiga tehtud palju arendusi, uusim neist on rahvaalgatus.ee, mille kaudu saavad kodanikud esitada kollektiivseid pöördumisi Riigikogule. Iidamast-aadamast saadik on olemas osale.ee, mis võiks muidugi olla ka interaktiivne, on olemas EIS ehk eelnõude infosüsteem. Aga paraku tunnevad kõik, et need hästi ei toimi ja on liiga killustunud. Puudub üks selge vastutaja. Miks ma küsisin, kui mitut huvitatut on vaja, et sellest saaks alguse aktiivne ja sisuline koostöö? Huvigruppidel on jäänud mulje, et neid tegelikult ei tahetagi kuulda. Aga on ju võimalik neid lahendusi leida ja nagu minister ise ütles, väljatöötamiskavatsuse eesmärk võikski olla see, et kõik huvigrupid oleksid juba idee alguses kaasatud, siis ei teki eelnõu menetlemise lõppfaasis seda küsimust, et nendega ei ole arvestatud ja millega siin üldse tegeldakse. Me peaksime need võimalused looma. Kuna aeg on nii palju edasi läinud, siis on võimalik see rapsimine asendada e-arendustega. Loomulikult ei asenda see reaalseid koosistumisi, mis on väga vajalikud. Raivo Aeg tõi oma kõnes näiteks relvaseaduse, mida me ülejärgmisel nädalal komisjonis hakkame koos huvigruppidega menetlema ja mille teema on väga emotsionaalne. Täna oli siin majas metsanduskonverents, ka see teema on nii emotsionaalne, et raske on otsustada, millist positsiooni võtta. Äkki on kaasamisel vaja luua mingeid diskussioonimudeleid, et kõik ei jookseks toast pettunult minema, vaid kõik tunneksid, et nad olid selles protsessis olulised?

Seletuskirjade kvaliteedi teema tõi minister selgelt välja. Mina olen loobunud nende lugemisest, sest ma ei saa neist aru. Mul on kõige lihtsam kehtiv seadus kõrvale võtta ja tekste omavahel võrrelda. Siis ma saan aru, mida tahetakse muudatustega teha.

Probleeme on niivõrd palju, et minul kui kaks ja pool aastat rahvasaadik olnud inimesel tekib küsimus, et mida me üldse 1992. aastast oleme siin teinud. Me oleksime nagu ikkagi veel avastamiste perioodis, kuidas peaks seadusloomes tegutsema ja seal aktiivne olema. See teeb natukene mõtlikuks ja kurvaks.

Minu hinnangul algab kõik poliitilisest tahtest, poliitilisest kultuurist, sellest, kas ja kuidas me oskame koostööd teha, ja Riigikogu rollist. Riigikogu peab minetama alluvussuhte valitsusega ja olema ise see, kes algatab ja peab diskussioone ning on julge ja osavõtlik partner kodanikele. Aitäh!

15:52 Aseesimees Enn Eesmaa
Rohkem sõnavõtusoove ei ole, kuid minister kasutab oma võimalust sõna võtta. Palun!

15:52 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Austatud rahvaesindajad! Ma tahan tänada tunnustussõnade eest, mida mõne teema kohta lausuti, ja tahan öelda, et seda kriitikat, mida siin esitasid kas koalitsiooni või opositsiooni kuuluvad rahvasaadikud, me analüüsime kindlasti põhjalikult. Mul oli väga hea meel selle üle ja ma tunnustan seda, et opositsiooni esindajad said minu mõttekäigust aru. Ma püüdsin anda ausa pildi, milline praegu olukord on, mitte seda ükskõik mis poliitilistel motiividel kuidagipidi ilustada. Mul on hea meel, et seda mõisteti õigesti. See on see lähtekoht, kus peaks moodustuma parlamendi identiteet, sõltumata sellest, kes opositsioonis või koalitsioonis on; see on see lähtekoht, kuidas meil õnnestub esile kutsuda suuremat ja laiemaplaanilist muutust. Üks asi on õigusloome head kaanonid, aga kindlasti ei tohiks need muutuda asjaks iseeneses, neid ei tohi mingil juhul vastandada ühiskonnas olemasolevale muutusevalmidusele. Hea näide oligi see, et maksumuudatuste paketil ei olnud väljatöötamiskavatsust, aga tegelikult kaasamine toimus, see toimus poliitikute seas, dialoogis huvirühmadega ja toimus lihtsalt parlamendis, ega see toimumata ei jäänud. See oligi põhjus, miks hulk maksumuudatusi ära jäi: kaasamise etapis selgus, et need ei olnud kõige ratsionaalsemad valikud. Aitäh!

15:53 Aseesimees Enn Eesmaa
Lõpetan selle päevakorrapunkti arutelu. Nagu me alguses kokku leppisime, Riigikogu ei võta selles punktis vastu otsust. Otsustama ja hääletama hakkame jälle homme kohe kella 10-st. Kohtumiseni!

Istungi lõpp kell 15.54.